

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ȚURLEA, PETRE

Români și evrei în secolul XX / Petre Țurlea. –
București : Semne, 2014
3 vol.
ISBN 978-606-15-0489-3
Vol. 3 : Români și evrei 1944-2000. - ISBN
978-606-15-0492-3

323.1(=135.1)
323.1(=411.16)(498)
94(498)"19"

Editura SEMNE
Str. Barbu Delavrancea, nr. 24
Sector 1, București
Tel./fax: 021.318.83.44
Adresă web: <http://www.semneartemis.ro>
E-mail: office@semneartemis.ro

Difuzare:
Tel./Fax: 021.311.49.36
021.310.74.59
E-mail: difuzare@semneartemis.ro

Tiparul executat la S.C. SEMNE '94 S.R.L.
Tel.: 0744.35.70.28
021.667.08.20

PETRE ȚURLEA

ROMÂNI ȘI EVREI ÎN SECOLUL XX

III. 1944-2000

EDITURA
Semne

București
2017

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ȚURLEA, PETRE

Români și evrei în secolul XX / Petre Țurlea. –
București : Semne, 2014
3 vol.
ISBN 978-606-15-0489-3
Vol. 3 : Români și evrei 1944-2000. - ISBN
978-606-15-0492-3

323.1(=135.1)
323.1(=411.16)(498)
94(498)"19"

Editura SEMNE
Str. Barbu Delavrancea, nr. 24
Sector 1, București
Tel./fax: 021.318.83.44
Adresă web: <http://www.semneartemis.ro>
E-mail: office@semneartemis.ro

Difuzare:
Tel./Fax: 021.311.49.36
021.310.74.59
E-mail: difuzare@semneartemis.ro

Tiparul executat la S.C. SEMNE '94 S.R.L.
Tel.: 0744.35.70.28
021.667.08.20

PETRE ȚURLEA

ROMÂNI ȘI EVREI
ÎN SECOLUL XX

III. 1944-2000

EDITURA
Semne

București
2017

CUPRINS

În loc de introducere	5
I. 1944-1947	11
II. 1948-1989	240
III. Relațiile dintre români și evrei la sfârșit de secol XX ...	436
În loc de încheiere	468
Indice. Nume de persoane	478
Abrevieri	498
Anexe	501

DE ACELAȘI AUTOR

1. *Nicolae Iorga în viața politică a României*, Edit. Enciclopedică, București, 1991, 402 p.
2. *Școală Română din Franța*, Edit. Academiei, București, 1994, 150 p.
3. *Din culisele Parlamentului României*, Edit. Globus, București, 1994, vol.I, 188 p; Edit. PRO, București, 2001, vol.II, 565 p.
4. *Monumente non grata. Falși martiri maghiari pe pământ românesc*, Edit. Bravo Press, București, 1996, ediția a II-a, revăzută și adăugită, sub titlul *Monumente ale unor criminali maghiari în România*, Edit. România Pur și Simplu, București, 2004, 270 p; ediția a III-a, revăzută și adăugită, sub titlul *Monumente maghiare de neadmis în România*, Edit. Karta-Graphic, Ploiești, 2013, 359 p.
5. *IP și Trăznea. Atrocități maghiare și acțiune diplomatică românească*, Edit. Enciclopedică, București, 1996, 594 p.
6. *8 noiembrie 1945*, Academia Română, INST, București, 2000, 198 p.
7. *Procesul Organizației „T”*, Edit. Libra, București, 2000, 200 p.
8. *Nicolae Iorga, O viață pentru Neamul Românesc*, Edit. PRO HISTORIA, București, 2001, 140 p.
9. *Nicolae Iorga între Dictatura Regală și Dictatura Legionară*, Edit. Enciclopedică, București, 2001, 309 p.
10. *Partidul Național Liberal Tătărescu*, Edit. Libra, București, 2001, 287 p.
11. *UDMR și societatea românească*, Edit. România Pur și Simplu, București, 2003, 260 p.

CORVIN pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art.6 din O.U.G. 31/2002. Soluția se comunică. PROCUROR, MARIUS ARON.”¹ Rezoluția are mențiunea: „CONFIRMAT, PRIM-PROCUROR, ION POIANA.”²

De repetat ideea că politicul – prin Ordonanțe de urgență, decrete sau legi – nu are a se amesteca în dezbaterile științifice. Orice astfel de amestec înseamnă cenzură; de neadmis în secolul XXI. „Crede și nu cerceta” nu poate fi un principiu de aplicat într-o societate democratică.

1 Arhiva Ministerului Public. Parchetul de pe lângă Tribunalul Sibiu, Dosar nr.509/p/2005.

2 Vezi și scrisoarea deschisă către D. Hîncu, semnată de Corvin Lupu, în „Transilvania”, nr.9/2005. Autorii plângerii penale împotriva lui Corvin Lupu s-au adresat și Consiliului Național al Discriminării. Acesta, în unanimitate, a votat pentru respingerea plângerii. În interiorul lumii evreiești erau și voci care nu se înscriau în cercul acuzatorilor României Antonesciene. În revista „Viața Noastră”, Israel, din 20 noiembrie 1998, se anunța apropiata apariție a volumului *Deportarea evreilor din Bucovina în Transnistria, în lumina documentelor*, avându-l ca autor pe Arie Kupferschmidt. Acesta scria: „Nu putem afirma că România a creat lagăre de exterminare precum Germania. De asemenea, spre deosebire de statul nazist german, în România evreii nu au fost exterminați în mod sistematic, deși Transnistria era un fel de lagăr, în care oamenii mureau de foame [...]. Dar, în întreaga Transnistrie a existat un singur loc unde evreii au fost exterminați prin împușcare.” Arie Kupferschmidt anunța, în revistă, că va publica un document prezentând o convorbire între Ion Antonescu și Ioachim von Ribentropp; în timpul acesteia, Antonescu „susține că românii nu sunt dispuși să cânte după struna Germaniei, nevoind să omoare pe evrei”.

I. 1944-1947

Imediat după 23 august 1944, evreii din România au avut mai multe țeluri: înlăturarea legilor antisemite și refacerea puterii lor economice, prin reluarea proprietăților confiscare; obținerea unor despăgubiri pentru consecințele aplicării legilor antisemite; preluarea unei părți cât mai mari din puterea politică în Țară; pedepsirea celor vinovați pentru acțiunile antisemite; continuarea emigrării și susținerea procesului de formare a Statului Israel. Toate acestea au fost deziderate comune, dar urmărirea atingerii lor în practică a divizat lumea evreiască, în funcție și de evoluția politică a României.

Cum era tot mai vizibil că URSS a primit de la Marile Puteri Occidentale dreptul de a-și include România în sfera sa de influență – de aici concluzia logică a preluării Puterii de către Partidul Comunist, pion al Moscovei –, o mare parte a evreilor s-a orientat, din oportunism, spre comuniști; iar unii evrei aveau această orientare, din convingere ideologică, încă din perioada interbelică – acei care formaseră baza PCdR, care fuseseră principalii propagandiști comuniști și care, totodată, fuseseră și principala țintă a acțiunii organelor represive ale Statului interbelic, iar mai târziu, ale regimurilor de dictatură. De la Moscova au venit în România „pe tancurile sovietice”,

conform expresiei populare, vechi comuniști ilegaliști, în frunte cu Ana Pauker, Chșinevski, Walter Roman. Aceștia erau, însă, mai mult comuniști decât evrei. Dar, opinia publică românească i-a considerat în primul rând evrei. De aceea, atitudinea față de acțiunea lor profund nocivă la adresa Poporul Român, în ansamblul său, s-a transformat într-o ostilitate față de evrei în general. Se repeta, astfel, situația interbelică, atunci când – pornind de la preponderența evreiască a celor ce îmbrățișau comunismul –, teza iudeo-comunismului tindea să generalizeze ideea apartenenței întregii Comunități israelite din România la ideologia atât de detestată.

Și în perioada interbelică și după Al Doilea Război Mondial, teza conform căreia toți evreii erau comuniști era evident greșită. De menționat și faptul că, dacă în perioada interbelică evreii adepți ai comunismului erau relativ puțini, dar foarte activi și vizibili, în perioada postbelică erau mulți (ca procentaj din ansamblul israeliților); și după război au fost în prima linie a activiștilor. Dar, faptul că aderența majorității la comunism era doar declarativă, din oportunism, a fost dovedit atunci când Statul comunist a luat măsuri economice generale – precum naționalizarea mijloacelor de producție, comunizarea tuturor ramurilor economiei; atunci, majoritatea evreilor și-au exprimat dorința de a emigra, așadar, se arătasera adepți ai noului sistem politic atâta timp cât acesta nu se atingea de puterea lor economică și le permitea deținerea unor pârghii esențiale în aparatul de Stat și în Partidul Comunist.

Imediat după Al Doilea Război Mondial, a doua categorie de evrei o formau aceia care doreau o reinstaurare a sistemului politic democrat din România interbelică, cei care fuseseră apropiați în acea perioadă de partidele istorice, guvernaseră împreună cu ele, avuseseră de câștigat de pe urma evoluției

Țării. Această categorie era în minoritate în ansamblul lumii evreiești; dar aici erau figurile cele mai reprezentative ale acestei lumi, în frunte cu Wilhelm Filderman și Alexandru Șafran. De partea cealaltă, tabăra procomunistă, pe lângă vreo câteva figuri cunoscute, dar malefice, majoritatea erau nume fără rezonanță în opinia publică, numele lor devenind cunoscute doar prin înverșunarea comunistă pe care o vor arăta. Evoluția a fost diferită. În timp ce tabăra evreilor adepți ai democrației interbelice s-a îngustat treptat, cei care au mai rezistat fiind obligați să emigreze, tabăra procomunistă s-a consolidat.

Existau, bineînțeles, și evrei care nu doreau să se implice în nicio parte. Asupra lor se exercita o presiune majoră pentru a fi atrași de comuniști. Formal de cele mai multe ori, unii au acceptat ralierea. Dar, și-au întărit treptat dorința de a emigra.

Toate acestea, plasate pe mai vechile sentimente ale românilor, de neîncredere față de evrei – în unele cazuri îndreptățite, în altele nu –, au făcut ca ostilitatea împotriva israeliților, sau reținerea față de aceștia, să se mențină.

Trebuie adăugat și faptul că o privire comparativă asupra raporturilor dintre români și evrei în timpul Regimului Antonescu (1940-1944) și în cel al perioadei de cucerire a Puterii politice de către comuniști (1944-1947) duce la o concluzie interesantă. În anii războiului, evreii au fost obiectul represiunii Statului, fiind considerați adversari ai unității naționale românești, și, din aceeași cauză, fiind priviți cu ostilitate de către majoritatea românilor. În anii de după război, evreii au fost în grațiile Statului aflat în drum spre comunism, pentru că erau, cei mai mulți, susținători ai Partidului Comunist, ceea ce le-a atras, însă, ostilitatea majorității românilor. Așadar, și într-o perioadă și în alta, raporturile dintre evrei și români au fost, în general, reci și, uneori, chiar ostile, cu toate că israeliții și-au schimbat

plasamentul – de la minoritate asuprită, la minoritate așezată ferm în sânul Puterii, și împărțându-se din aceasta.

*

23 august 1944 a însemnat o schimbare radicală în evoluția societății românești în toate domeniile, inclusiv în acela al raporturilor dintre români și evrei. Momentul se cunoaște bine, deși asupra lui sunt multiple controverse. Iar documente de arhivă inedite continuă să scoată la lumină lucruri interesante. Precum posibilitatea ca Ion Antonescu să fie înlocuit în fruntea Guvernului de către două personalități care, în timpul războiului îi ajutasera pe evrei: Mitropolitul Ardealului Nicolae Bălan și președintele PNȚ Iuliu Maniu. O notă a Siguranței dinaintea înlăturării lui Antonescu – 21 august 1944 – anunța că, în luna august avuseseră loc mai multe întruniri, în centrele mari din Ardeal și Banat, „unde oamenii politici români de acolo au hotărât ca în cazul când succesiunea Guvernului va fi vacantă, să-l impună pe I.P.S.S. Mitropolitul Bălan“; îl preferau pe Mitropolit, în locul lui Iuliu Maniu, întrucât „se cere un om energetic“, iar Mitropolitul „întruchipează toate condițiile cerute, atât ca suprafață politică, morală și prestigiu în lumea politică, intelectuală, cât și în toate straturile sociale din Transilvania și restul Țării. I.P.S.S. Mitropolitul Bălan se bucură de un mare renume în străinătate și este peste tot cunoscut ca un om drept și democrat. Cu o astfel de personalitate, România își va recâștiga simpatia pierdută față de Aliați [...] Ardelenii mai afirmă că sub înțeleapta conducere a susnumitului se va retroceda României Ardealul cedat prin Arbitrajul de la Viena.“ Inițiatorii acestei propuneri voiau să o aducă la cunoștință Regelui, printr-un Memoriu, și șefilor de partide. Iar imediat după înlăturarea lui Antonescu, altă notă a Siguranței – 2 septembrie 1944 – anunța,

din interiorul PNȚ: Guvernul format la 23 august are menirea doar să semneze Armistițiul, care se știa că va include și pierderea Basarabiei și Bucovinei; nici unul din oamenii politici nu voia să se angajeze cu o asemenea semnătură. Dar, după încheierea Armistițiului, din examinarea situației, Iuliu Maniu trebuia să ajungă în fruntea Guvernului. În lumina experienței avută cu cele două personalități în timpul Războiului, evreii ar fi trebuit să fie mulțumiți de perspectiva ca Mitropolitul, sau președintele PNȚ, să ajungă în fruntea Guvernului. Evenimentele, însă, vor evolua în altă direcție.

Imediat după 23 august 1944, evreii din România au dezvoltat o activitate politică intensă, de toate nuanțele. Îi găsim în principalele partide politice românești – PCR, PSD, PNȚ, PNL – și în formațiuni proprii, unele doar cu un declarat caracter cultural sau sionist, dar afirmându-se și în politică. Dintre partidele românești, evreii vor intra mai mulți în PCR și PSD, în primul reușind să ajungă factori de decizie; în această calitate au avut un rol foarte important în comunizarea României.

Reprezentanți ai PCR de origină evreiască au încercat, și uneori au reușit, să-și pună amprenta pe atitudinea URSS față de România; au fost o îndelungă perioadă cei în care Moscova avea cea mai mare încredere. Și, de menționat faptul că, evreii comuniști români au influențat, de cele mai multe ori, relațiile româno-sovietice în defavoarea României.

Având în vedere importanța acțiunii evreilor în cadrul PCR în perioada interbelică, era de așteptat ca și după 23 august 1944 – în condițiile în care protectoarea lor, Moscova, devenise stăpână asupra României – să aibă un rol decisiv în Partid și în lupta pentru cucerirea Puterii politice în Stat de către acesta. Cei mai mulți comuniști de origină română

rămăseseră în Țară, și fuseseră trimiși în lagăre și închisori; între ei personalități marcante, precum Gheorghe Gheorghiu-Dej, Lucrețiu Pătrășcanu, Chivu Stoica, Nicolae Ceaușescu etc. Pe când, majoritatea comuniștilor marcanți de origine evreiască se refugiaseră în URSS, unde își creaseră relații importante, și unde activaseră intens împotriva României; printre ei Ana Pauker, Walter Roman, Iosif Chișinevski etc. Câștigând încrederea Moscovei, lor urma să li se încredințeze România, pentru a o administra în interesul URSS.

Comuniștii evrei români de la Moscova ofereau Sovietelor chiar mai mult decât doreau acestea, ceea ce nu lasă nici o îndoială asupra „patriotismului” lor. Ilustrative, în acest sens, sunt dezbaterele privind situația Transilvaniei de Nord-Est după război.¹

În vederea reconfigurării granițelor europene la sfârșitul conflagrației, Stalin a înființat o Comisie pentru problemele păcii și reconstrucției postbelice. Comisia, condusă de Maxim Litvinov, trebuia să răspundă și la întrebarea ce se va face cu Transilvania de Nord-Est, ocupată de Ungaria în 1940. URSS nu avea interes să menajeze pe nici una dintre țările doritoare de a stăpâni regiunea – Ungaria și România. În plus, era adversara celor care impuseseră Diktatul de la Viena din 1940, – Germania și Italia. Comisia a consemnat patru soluții: 1. Păstrarea status-quo-ului teritorial, așadar menținerea Transilvaniei de Nord-Est în cadrul Ungariei; ceea ce ar fi însemnat o validare a unei acțiuni internaționale a Germaniei și Italiei. 2. Retrocedarea întregii regiuni către România. 3. Formarea unui Stat independent din întreaga Transilvanie, inclusiv partea de Sud. 4. O federație cuprinzând România, Ungaria, Transilvania – sub protectorat rusec. S-a consemnat și o soluție de tranziție: Transilvania de

¹ ASRIB, fond D, dosar 8158, vol.I, f.265.

Nord-Est ocupată de URSS, decizia finală urmând a fi luată după clarificarea relațiilor dintre Moscova și fiecare dintre cele două țări care pretindeau regiunea. În final, Comisia Litvinov a vrut să aibă și părerea unui comunist care se considera că ar reprezenta interesele României – Walter Roman. Acesta se afla la Moscova, lucrând în cadrul „Institutului 205”, în domeniul propagandei anti-românești. Așa-zisul reprezentant al intereselor României a răspuns Comisiei: „Ambele țări care pretind Transilvania au participat aproape în aceeași măsură la războiul tâlhăresc al lui Hitler. Care să fie «recompensată» prin alipirea Transilvaniei?” Și, invocând argumente istorice, demografice, economice, prezentate denaturat, cerea o Transilvanie independentă; „Din toate aceste considerente – încheia –, socotesc renașterea Transilvaniei independente ca o soluție temporară și tranzitorie, realistă și oportună, corespunzătoare intereselor dezvoltării progresiste a Ungariei și României.” Așadar, o poziție fermă antiromânească! Aceeași idee a Transilvaniei independente a susținut-o și istoricul sovietic E. Tarle; dar nu se arăta atât de antiroman ca Walter Român – „reprezentantul României” –, adăugând și posibilitatea acceptării „răului cel mai mic” pentru Moscova; alipirea Transilvaniei la România, caz în care URSS trebuia să ceară „compensații serioase”.² Litvinov, în raportul său, a înclinat spre soluția favorabilă României, probabil și în amintirea prieteniei sale cu Nicolae Titulescu.³

² Idem, f.266.

³ Ioan Chiper, Florin Constantiniu, *Contextul internațional al desprinderii României*, în „Curierul Național” din 20 august 1994. Tatiana Pakivailova, 1944. *Transilvania pe masa Comisiei Litvinov*, „Magazin Istoric”, XXVIII, 1/1993; Idem, XXXII, 1/1998. *Istoria României. Transilvania 1867-1947*, coordonator Anton Drăgoescu, Cluj Napoca, 2000, vol.II, p.1608-1609.

Teza acțiunii antiromânești a comunistului evreu român Walter Roman este demonstrată deplin într-un volum de documente din arhivele sovietice. În *Introducerea* acestuia se scrie: „Autodeterminarea Transilvaniei ca Stat a fost susținută de membrii Comisiei «Litvinov» ca academicianul E.V. Tarle și de către comunistul român Walter Roman [subl.n.], emigrant în URSS, cooptat în calitate de expert.“ Comisia, însă, „a luat în considerare o altă variantă -înapoierea Transilvaniei către România, în schimbul garantării ferme a unei colaborări strânse și de durată cu URSS și a renunțării definitive la pretențiile asupra Basarabiei și Bucovinei.“ Această variantă a fost aleasă și pentru că România a întors armele împotriva Germaniei, pe când Ungaria a luptat alături de aceasta până în 1945.⁴

Având încredere deplină în comuniștii români de origine evreiască, Moscova i-a trimis în România imediat după 23 august 1944, pentru a înfăptui subordonarea deplină a Țării. Și, evreilor comuniști proveniți din România le-au fost adăugați foarte mulți alții care nu aveau nici o legătură cu Țara – ucrainieni, ruși etc. Unora li s-a părut a fi o adevărată invazie. Cei mai importanți au fost trimiși cu un avion special, de mare capacitate, care a sosit la București pe 15 septembrie

4 Academia de Științe a Rusiei, Institutul de Slavistică, Arhiva de Stat a Federației Ruse. *Problema Transilvaniei. Disputa teritorială maghiaro-română și URSS. 1944-1946*, Documente, Moscova, 2000, p.8-9. (Volum în limba rusă.) Afirmția din *Prefața* volumului a provocat un incident diplomatic. Petre Roman ministru de Externe al României în momentul apariției volumului, fiul lui Walter Roman, a transmis la Moscova o notă diplomatică de protest: Petre Roman consideră că tatăl sau ceruse unirea Transilvaniei cu România. Vezi și Petre Țurlea, mai recent în *Români și unguri 1940-2011*, Edit. Karta-Graphic, Ploiești, 2011, p.147-149.

1944. Liderii comuniștilor de origine română, ieșiți recent din lagăre și închisori, au așteptat docili la aeroport avionul trimis de Stalin. S-a păstrat comentariul lui Gheorghe Gheorghiu-Dej: „Mă, când au început să coboare din avion, umpleam cu ei o sinagogă și mai rămâneau pe afară.“⁵

O anumită rivalitate a apărut între comuniștii de origine românească și cei de origine evreiască. Cei din urmă s-au arătat mai entuziaști executanți ai ordinelor Moscovei, sperând ca, astfel, să preia întreaga conducere a PCR și a României. Însă, când s-a pus problema șefiei Partidului, Stalin l-a preferat pe Gheorghiu-Dej, pe motivul că ar fi acceptat mai ușor de către opinia publică românească – fiind de origine românească și bărbat, nu ca Ana Pauker, contracandidata lui. Dar, în interiorul PCR, conducerea reală o aveau evreii, atât la centru cât și în provincie, chiar dacă numeric erau în inferioritate.⁶ În provincie, cuvântul decisiv al evreilor era și mai evident, ceea ce provoca anumite inconveniente în raporturile PCR cu opinia publică românească. Faptul a fost subliniat în mai multe rânduri; în cadrul diverselor întruniri la centru ale comuniștilor. Sencovici Sándor, maghiar, constata că se intra greu în sediile PCR; „Mai ușor intră o cămilă prin gaura acului, decât să intri în sediul Partidului. Și, în sfârșit, se vede un tovarăș evreu care iese din

5 Cf. Dan Zamfirescu în „Proarme“, VI, 4(19), octombrie-decembrie 2014, p.3. Marius Mircu în *Dosarul Ana Pauker, Iosif Ghisinevski și alții...*, -Edit. Glob, Haifa, 1991, p.117, susține: „Ana Pauker, Iosif Chișinevski, Leonte Răutu poartă răspunderea stalinismului român.“

6 Istoricii evrei subliniază numărul relativ mic al evreilor în PCR după Al Doilea Război Mondial, în raport cu românii – ceea ce este o realitate. Dar, este o realitate și faptul că cei puțini aveau, din motivele prezentate deja, un rol major, cel mai adesea impunându-se celorlalți.

sediu.⁷ Se remarcă și faptul că liderii evrei din județe ai PCR încercau, uneori, să controleze singuri organizațiile respective, peste capul Conducerii comuniste centrale și să controleze toată activitatea organismelor de Stat din județele respective. Chiar Teohari Georgescu, ministrul comunist de interne⁸, a remarcat o astfel de situație la Târgu Mureș, în mai 1945; secretarul Organizației județene a PCR, Martin Löeb, evreu, protestase împotriva trimeriei în județ, fără ca lui să i se ceară voie, și a unor funcționari români: „Noi ne-am opus să-i primim, dar la Cluj ni s-a arătat că trebuie. [...] Noi cerem ca toți care sunt numiți să vie la noi să primească aviz.”⁹

Mai ales spre organisme Statului, se înregistra în Moldova și Transilvania o adevărată năvală a evreilor. Uneori se făceau epurări masive de personal românesc – sub motivul activității fasciste, din timpul războiului, adesea inventată –, pentru a face loc evreilor. În parte, procedura o recunoaște și un autor israelit serios, Hary Kuller: „Nu puțini evrei au constituit temporar o masă de înlocuitori pentru cei epurați sau absenți din aparatul de Stat. [subl.n.]”¹⁰ Un alt evreu, trăitor și în vremea respectivă Marius Mircu, scria: „Ana Pauker n-a fost singurul exemplu de mare demnitar în România. Au fost mai multe, din păcate – pentru evreime – chiar prea multe. [...] Când România s-a smuls din ghearele hitlerismului și evreii au căpătat drepturi deopotrivă cu românii, *numeroși evrei au primit posturi importante în Guvern și în alte instituții de seamă.* [subl.n.]

7 ANIC, fond CC al PCR, Cămară, dosar 3/1949, f.11-12.

8 Există teza conform căreia Teohari Georgescu ar fi fost și el evreu – Burah Tescovici.

9 ANIC, fond CC al PCR, Cămară, dosar 42/1945, f.3-4.

10 Hary Kuller, *Evreii în România anilor 1944-1949*, evenimente, documente, comentarii, Edit. Hasefer, București, 2002, p.66.

Șef rabinul [Moses Rosen] a încercat să bagatelizeze problema, declarând la «Kol Israel» că evreii comuniști n-au fost mulți și nici n-au avut roluri importante.” Marius Mircu este ferm: „Au fost mulți și au avut roluri importante.” Consideră că puteau alcătui singuri un adevărat Guvern. Și, pentru a nu fi combătut, înșiră: „Patru vicepreședinți ai Consiliului de Miniștri: Ana Pauker, Iosif Chișinevski (Roitman), Gh. Gaston Marin, Simion Baghici... Opt miniștri: Ana Pauker – Afacerile Externe, Mihail Florescu (Iancu Iacobi) – Industria Chimică, Gh. Gaston Marin – Energia Electrică, Simion Bughici – Afacerile Externe, Petre Lupu (Lupu Pressman) – Muncă, Mircea Oprișan (Osias Bercovici) – Comerțul, Pascu Ștefănescu – Industria Cărnii, Laptelui, Peștelui, Nicolae Belu (Belu Schor) – Cinematografia... Numeroși miniștri adjuncți: Pascu Ștefănescu – Industria Alimentară, Ana Toma – Comerțul Exterior, apoi Afacerile Externe, patru adjuncți la finanțe -Radu Mănescu (Henry Mintzer) prim adjunct, Emanoil Vineanu (Muniu Weinstein), Alexandru Iacob, Vas Ladislaus; doi adjuncți la Ministerul Transporturilor; ing. Theodor Blumenfeld (ulterior președintele Comunității Evreilor din București) și ing. Avram Moisi; Horațiu Iancu – Petrol; Eugen Barasch și Rudolf Rosman – Justiție; Mihail Alexandru (farmacist, Miluță Solomon) – Comerțul Interior, apoi, Ministerul Culturii; Alexandru Lăzăreanu – Externe; Jack Podoleanu – Comerț Interior, apoi Culturii; ing. Nicolae Schwartz – Mine și Petrol; trei adjuncți la Ministerul Sănătății: Ilca Melinescu, dr. Marcel Saraga (Schrager), Horia Dunăreanu; Chivu Lupan – Comerț Interior; Ofelia Manole – Consiliul Culturii; Horațiu Atanasiu – Industria Ușoară; Gavrilă Haimăr – Agricultură; trei adjuncți la Ministerul Construcțiilor: Andrei Andrei, Andrei Iacobovici, (zugrav de meserie) și Constantin Simion; Ludovic Ladislau – Învățământ;